

બી.એ.સેમેસ્ટર – 6 ગુજરાતી કોર્સ

નંબર : 315 / A

સાહિત્યસ્વરૂપ – આત્મકથા
શ્રી વિનોદ ભટ્ટ કૃત ‘એવા રે અમે એવા’

▣ પશ્ચિમમાંથી આવેલું સાહિત્યસ્વરૂપ

▣ AUTOBIOGRAPH પશ્ચિમમાંથી આવેલું સાહિત્યસ્વરૂપ

▣ AUTOBIOGRAPHY – આત્મકથા. વ્યાખ્યા :- વ્યક્તિ પોતે પોતાની કથા કહે તે. ઠા.ત. નર્મદની ‘ભારી ઉકીકત’

BIOGRAPHY – જીવનચરિત્ર કોઈ સર્જક બીજી વ્યક્તિ વિશે લખે તે. ઠા.ત. ન્હાનાલાલ કૃત ‘કવીશ્વર ‘હલપતરામ’ – આત્મકથા. વ્યાખ્યા :- વ્યક્તિ પોતે પોતાની કથા કહે તે. ઠા.ત. નર્મદની ‘ભારી ઉકીકત’

BIOGRAPHY – જીવનચરિત્ર કોઈ સર્જક બીજી વ્યક્તિ વિશે લખે તે. ઠા.ત. ન્હાનાલાલ કૃત ‘કવીશ્વર ‘હલપતરામ’

આત્મકથાનું સ્વરૂપ – વ્યાખ્યા

- Autobiography, a form of biography in which the subject is also the author; it is generally written in the first person and covers most or an important phase of the author's life. –
- Colliyers Encyclopedia
- * શ્રી ધીરુભાઈ ઠાકર આત્મચરિત્રને આ રીતે સમજાવે છે : “આત્મચરિત્ર એટલે માનવવ્યક્તિનો ટૂંકો પણ રસભર્યો સ્વરચિત ઇતિહાસ. તેમાં ઇતિહાસની પ્રમાણભૂતતા આવે છે પણ શુષ્કતા આવતી નથી.”

આત્મકથાનું સ્વરૂપ - લક્ષણો

- સ્વલિખિત સ્વજીવન
- વાસ્તવનો પ્રત્યક્ષ સ્પર્શ અર્થાત્ તથ્ય
- પ્રતીતિકરતા અને સ્વકેન્દ્રીપણું
- તટસ્થતા અને સ્વપરીક્ષણ
- સમકાલીન દેશકાળ
- સંઘર્ષ – આંતરિક અને બાહ્ય.
- ગદ્યશૈલી
- અપૂર્ણતા અને જીવનની પુનર્નિર્મિતિ

ગુજરાતીમાં આત્મકથાનો વિકાસ - ૧

- દુર્ગારામ મહેતા - 'મહેતાજી દુર્ગારામ મંછારામ ચરિત્ર'
- કવિ નર્મદ - 'મારી હકીકત'
- મણિલાલ નભુભાઈ દ્વિવેદી - 'મ.ન.દ્વિવેદીનું આત્મવૃત્તાંત'
- કમળાશંકર ત્રિવેદી - 'અનુભવવિનોદ'
- નારાયણ હેમચંદ્ર - 'હું પોતે'
- ગણપતરામ ભટ્ટ - 'મારો વૃત્તાંત'
- કનુબેન દવે - 'મહારી જીવનસ્મૃતિ તથા નોંધપોથી'
- ઝવેરચંદ મેઘાણી - 'આત્મનિરિક્ષણ'

ગુજરાતીમાં આત્મકથાનો વિકાસ - ૨

- મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી – ‘સત્યના પ્રયોગો અથવા આત્મકથા’
- કવિ ન્હાનાલાલ – ‘અર્ધશતાબ્દીના અનુભવબોલ’
- કાકાસાહેબ કાલેલકર – ‘સ્મરણયાત્રા’
- છોટાલાલ નરભેરામ ભટ્ટ – ‘આત્મવૃત્તાંત’
- સુમંત મહેતા – ‘આત્મકથા’
- શારદાબહેન મહેતા – ‘જીવનસંભારણાં’
- કનૈયાલાલ મુનશી – ‘અડધે રસ્તે’, ‘સીંધા ચઢાણ’
‘સ્વપ્નસિધ્ધિની શોધમાં’

ગુજરાતી આત્મકથાનો વિકાસ – ૩

- કૃષ્ણલાલ ઝવેરી – ‘કૃ.મો.ઝવેરીનાં સંસ્મરણો’
- ધનસુખલાલ મહેતા – ‘આથમતે અજવાળે’
- રાવજીભાઈ મણિલાલ પટેલ – ‘જીવનનાં ઝરણાં’
- બળવંતરાય ઠાકોર – ‘પંચોતેરમે’
- પ્રભુદાસ ગાંધી – ‘જીવનનું પરોઢ’
- ‘ધૂમકેતુ’ – ‘જીવનપંથ’, ‘જીવનરંગ’
- રમણલાલ વ.દેસાઈ – ‘ગઈકાલ’, ‘મધ્યાહ્નનાં મૃગજળ’
- નાનાભાઈ ભટ્ટ – ‘ઘડતર અને ચણતર’ ખંડ – ૧, ૨.

ગુજરાતી આત્મકથાનો વિકાસ - ૪

- ગણેશ વાસુદેવ માવળંકર – ‘સંસ્મરણો’
- ચાંપશી ઉદ્દેશી – ‘સ્મૃતિસંવેદન’
- ચંદ્રવદન મહેતા ‘.....ગઠરિયા’
- ચંપકલાલ દલાલ – ‘મારી જીવનકથા’
- ઇન્દુલાલ યાજ્ઞિક – ‘આત્મકથા’ ભાગ ૧ થી ૬
- ગંગાબહેન પટેલ – ‘સ્મૃતિસાગરને તીરે’
- રવિશંકર રાવળ – ‘આત્મકથાનક’
- જયંત પાઠક – ‘વનાંચલ’

ગુજરાતી આત્મકથાનો વિકાસ - ૫

- દિનકર મહેતા – ‘પરિવર્તન’
- વિજયરાય વૈદ્ય – ‘વિનાયકની આત્મકથા’
- ‘સ્નેહરશ્મિ’ - ‘મારી દુનિયા’
- મોરારજી દેસાઈ – ‘મારું જીવનવૃત્તાંત’ ભાગ – ૧,૨.
- ધનવંત ઓઝા – ‘સિંહાવલોકન’
- અમૃત જાની – ‘અભિનય પંથે’
- પન્નાલાલ પટેલ – ‘અલપઝલપ’
- જુગતરામ દવે – ‘મારી જીવનકથા’

ગુજરાતી આત્મકથાનો વિકાસ - ૬

- જયશંકર ભોજક 'સુંદરી' – 'થોડાં આંસુ : થોડાં ફૂલ'
- કિશનસિંહ યાવડા – 'અમાસના તારા'
- કનુભાઈ જાની – 'મારી જીવનયાત્રા'
- ફાધર વાલેસ – 'આત્મકથાના ટુકડા'
- સંદર્ભસૂચિ
- (૧). ડો.રસીલા કડીઆ – 'આત્મકથા : સ્વરૂપ અને વિકાસ'